

Przedmiotowe zasady oceniania
 Podstawy przedsiębiorczości
 Liceum Ogólnokształcące 4 – letnie
 Technikum Zawodowe 5 – letnie
 Szkoła Branżowa I stopnia 3 – letnia
 Poziom podstawowy

Temat	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca)	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna)	Wymagania rozszerzające (ocena dobra)	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra)	Wymagania wykraczające (ocena celująca)
I. Gospodarka rynkowa					
	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:
1.1. Istota przedsiębiorczości	– podaje przykłady ludzi przedsiębiorczych i kreatywnych – wyjaśnia na przykładach pojęcie innowacji	– wyjaśnia pojęcia: przedsiębiorczość, kreatywność, innowacyjność	– wymienia rodzaje innowacyjności – rozróżnia rodzaje innowacji – charakteryzuje kreatywność	– uzasadnia rolę i znaczenie przedsiębiorczości i innowacyjności w gospodarce rynkowej	– rozpracowuje wpływ kreatywności i przedsiębiorczości na rozwój człowieka i gospodarki
1.2. Postawy sprzyjające przedsiębiorczości	– wyjaśnia pojęcie: świadome działanie – określa aktywną postawę człowieka	– określa postawę przedsiębiorczą – wyjaśnia pojęcie: samoakceptacja – rozpoznaje przykłady inicjatywności – charakteryzuje cechy człowieka przedsiębiorczego	– charakteryzuje umiejętności człowieka przedsiębiorczego – charakteryzuje kreatywność i inicjatywność jako istotną cechę osoby przedsiębiorczej	– analizuje poziom własnej przedsiębiorczości i kreatywności – dostrzega znaczenie przedsiębiorczości w życiu osobistym i rozwoju społeczno-gospodarczym w skali	– udowadnia na przykładach znaczenie samoakceptacji w zachowaniu asertywnym i w kształtowaniu cech przedsiębiorczych

				lokalnej, regionalnej, krajowej i globalnej	
1.3. Komunikacja interpersonalna	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje elementy procesu komunikacji – rozróżnia komunikację werbalną i niewerbalną – wymienia środki komunikacji interpersonalnej 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje elementy procesu komunikacji – wskazuje przyczyny zakłóceń w procesie komunikacji 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zakłócenia w komunikacji interpersonalnej i proponuje sposoby ich likwidowania – charakteryzuje zachowania bierne, agresywne i asertywne 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia znaczenie skutecznej komunikacji w budowaniu właściwych relacji społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – planuje wykorzystanie własnych zachowań asertywnych w działaniach przedsiębiorczych
1.4. Zalety gospodarki rynkowej	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia typy gospodarek 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje funkcjonowanie i skutki gospodarki centralnie planowanej w Polsce – wyróżnia cechy gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje proces i skutki transformacji w Polsce – charakteryzuje rolę własności prywatnej w gospodarce rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje gospodarkę centralnie sterowaną i gospodarkę rynkową – charakteryzuje na przykładach stosowanie zasady wolności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje indeks wolności gospodarczej w krajach Europy
1.5. Prawo popytu i podaży	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: popyt, podaż, cena, mechanizm rynkowy 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje prawo popytu – interpretuje prawo podaży – definiuje pojęcie równowagi rynkowej – charakteryzuje cenę równowagi rynkowej towarów lub usług w branży 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na wykresie zależności pomiędzy popytem a ceną i podażą a ceną – charakteryzuje pozacenowe czynniki wpływające na zmiany wielkości popytu i podaży w branży 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje na wykresie punkt równowagi rynkowej – analizuje zależności pomiędzy popytem, podażą a ceną – wyróżnia dobra substytucyjne i dobra komplementarne 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje znaczenie mechanizmu rynkowego dla funkcjonowania gospodarki rynkowej
1.6. Cechy i rodzaje rynków	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia rodzaje rynków – wyjaśnia 	<ul style="list-style-type: none"> – klasyfikuje rynki według przedmiotu wymiany i zasięgu geograficznego 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje rynki według przedmiotu wymiany i zasięgu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje sytuację na rynkach w Polsce według danych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje obieg okръny w gospodarce – rozpracowuje znaczenie

	<p>funkcje rynku</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: konkurencja na rynku – wyróżnia podmioty gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia sytuację monopolu i rodzaje konkurencji –charakteryzuje gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa jako główne podmioty rynku i opisuje ich rolę w gospodarce 	<p>geograficznego</p> <ul style="list-style-type: none"> –charakteryzuje konkurencję jako element rynku –objaśnia na schemacie powiązania między podmiotami gospodarczymi 	<p>GUS</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje negatywne skutki ograniczania konkurencji na rynku – analizuje zależności między podmiotami gospodarczymi – opisuje elementy obiegu okrężnego pieniądza 	<p>konkurencji dla gospodarki i dla konsumenta</p>
<p>1.7. Wahania koniunkturalne i rola państwa w gospodarce</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje pojęcie: koniunktura gospodarcza – wyjaśnia skrót PKB – wyjaśnia pojęcia: budżet, dochody budżetu, wydatki budżetowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: cykl koniunkturalny – rozróżnia fazy klasycznego cyklu koniunkturalnego – wyróżnia podstawowe źródła wpływów do budżetu – wskazuje zadania finansowane przez budżet państwa – wyjaśnia pojęcia: deficyt budżetowy, dług publiczny 	<ul style="list-style-type: none"> – posługuje się pojęciami: PKB, recesja, ekspansja – rozróżnia narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę – charakteryzuje typy podatków – analizuje strukturę dochodów budżetu państwa – wyróżnia kierunki wydatków z budżetu państwa – wyjaśnia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na funkcjonowanie gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje fazy współczesnego cyklu koniunkturalnego – charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę –określa funkcje budżetu 	<ul style="list-style-type: none"> – dyskutuje na temat metod przeciwdziałania zjawiskom kryzysowym w gospodarce krajowej i światowej – analizuje sprawozdania z wykonania budżetu państwa
<p>1.8. Ochrona konsumenta</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: konsument, klient, reklamacja – wskazuje 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje ustawy regulujące prawa konsumenta – wskazuje ustawę dotyczącą ochrony danych 	<ul style="list-style-type: none"> –charakteryzuje prawa konsumenta – charakteryzuje zakres ochrony danych osobowych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje organizacje i instytucje prokonsumenckie i UOKiK – wskazuje formy i 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje realizację praw konsumenta i ochrony danych osobowych w Polsce

	główne ustawy regulujące prawa konsumenta	osobowych – wskazuje instytucje ochrony konsumenta – objaśnia pojęcia: gwarancja, rękojmia – sporządza pismo reklamacyjne według wzoru	– rozróżnia podstawy prawne do złożenia reklamacji	instytucje pozasądowego rozstrzygania sporów konsumenckich	
Sprawdzian					
II. Instytucje gospodarki rynkowej					
2.1. Rola pieniądza w gospodarce	– określa znaki pieniężne w Polsce	– wymienia formy pieniądza – charakteryzuje funkcje pieniądza	– charakteryzuje formy i rolę pieniądza bezgotówkowego	– charakteryzuje formy pieniądza międzynarodowego	– analizuje rolę pieniądza w gospodarce i ewaluację pieniądza
2.2. Instytucje rynku finansowego	– wskazuje najważniejsze instytucje rynku finansowego	– rozróżnia zadania instytucji rynku finansowego	– charakteryzuje rolę Komisji Nadzoru Finansowego – charakteryzuje rolę i zadania Rady Polityki Pieniężnej	– analizuje rolę KNF, Rady Polityki Pieniężnej i Rzecznika Finansowego w funkcjonowaniu systemu finansowego w Polsce	– analizuje rolę instytucji rynku finansowego w stabilizacji pieniądza i w funkcjonowaniu gospodarki narodowej, przedsiębiorstw i w życiu człowieka
2.3. Znaczenie Narodowego Banku Polskiego	– wyjaśnia rolę NBP w systemie bankowym	– wymienia podstawowe funkcje banku centralnego – charakteryzuje rolę NBP jako banku banków	– wyjaśnia cele polityki pieniężnej – charakteryzuje instrumenty polityki pieniężnej	– charakteryzuje podstawowe zasady działania banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów w Polsce	– rozpracowuje działania instytucji systemu bankowego (RPP) w realizacji celu inflacyjnego poprzez kształtowanie stóp procentowych
2.4. Zasady oszczędzania i inwestowania	– wyjaśnia pojęcia: oszczędzanie, inwestowanie, odsetki od lokat	– rozróżnia rodzaje inwestycji i efekty inwestowania – wymienia pozabankowe instytucje pożyczkowe	– interpretuje rodzaje inwestycji – charakteryzuje czynniki wpływające na ryzyko inwestycji	– określa czynniki wpływające na skłonność do oszczędzania – przeprowadza	– charakteryzuje sposoby minimalizowania strat przy inwestycjach – porównuje propozycje lokowania kapitału

	– wymienia formy oszczędzania	– rozróżnia efekty przy różnych rodzajach inwestycji	– porównuje stopy zwrotu różnych form lokat	symulację inwestycji w wybrane formy	
2.5. Usługi bankowe	– wyjaśnia zakres usług bankowych dla ludności – wyjaśnia pojęcie: odsetki – wyjaśnia skrót RRSO	– analizuje oferty usług bankowych w zakresie kont osobistych, kart płatniczych, lokat terminowych, kredytów i pożyczek – rozróżnia rodzaje kredytów – krytycznie analizuje przykładową umowę kredytu lub pożyczki	– oblicza odsetki od lokat i kredytów – charakteryzuje elementy umowy kredytowej – projektuje koszty kredytu – porównuje RRSO banków i pozabankowych instytucji pożyczkowych	– porównuje działalność depozytowo-kredytową banków komercyjnych, spółdzielczych i SKOK-ów	– charakteryzuje zadania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego
2.6. Giełda i rynek papierów wartościowych	– wyjaśnia rolę GPW na rynku finansowym – wymienia podstawowe papiery wartościowe: akcje, obligacje	– rozróżnia podstawowe instrumenty rynku kapitałowego – charakteryzuje funkcjonowanie i zadania GPW – wymienia rynki giełdowe	–charakteryzuje podstawowe instrumenty rynku kapitałowego – rozróżnia zyski z akcji i obligacji – rozróżnia rynki giełdowe – objaśnia na schemacie zasady funkcjonowania rynku papierów wartościowych i mechanizm inwestowania	– charakteryzuje funkcjonowanie poszczególnych rynków GPW – analizuje wskaźniki giełdowe spółki	– analizuje sytuację spółek na rynkach GPW – objaśnia rolę i zadania Krajowego Depozytu Papierów Wartościowych
2.7. Fundusze inwestycyjne	– wyjaśnia pojęcia: kapitał, lokata, akcja, dywidenda, obligacja – wskazuje podmioty	– posługuje się pojęciami: kapitał, lokata, akcja, dywidenda, obligacja – rozróżnia formy lokowania oszczędności	– porównuje ryzyko różnych form inwestowania w fundusze inwestycyjne – charakteryzuje rolę usług doradczych i pośredników finansowych	– rozróżnia fundusze inwestycyjne –dyskutuje nad wyborem rodzaju funduszu inwestycyjnego	– ocenia wiarygodność rekomendacji finansowych instytucji funduszy finansowych

	<p>prowadzące inwestycje finansowe</p>				
<p>2.8. Zabezpieczenia emerytalne</p>	<p>– wyjaśnia pojęcie: zabezpieczenia emerytalne – wymienia instytucje systemu ubezpieczeń społecznych – wyróżnia filary systemu ubezpieczeń społecznych</p>	<p>– rozróżnia ubezpieczenia społeczne – charakteryzuje funkcje instytucji systemu emerytalnego – wskazuje formy oszczędzania w poszczególnych filarach systemu ubezpieczeń emerytalnych</p>	<p>– wyjaśnia różnice w formach zabezpieczenia emerytalnego – charakteryzuje rolę i zadania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych –charakteryzuje formy zabezpieczenia emerytalnego na IKE, IKZE</p>	<p>– wskazuje alternatywne możliwości zabezpieczenia przyszłości –charakteryzuje rolę i zadania PPE i OFE</p>	<p>– analizuje koszty zarządzania inwestycjami zabezpieczenia emerytalnego</p>
<p>2.9. System podatkowy w Polsce</p>	<p>– wymienia źródła prawa podatkowego – wskazuje podatki bezpośrednie i pośrednie – objaśnia pojęcie akcyzy</p>	<p>– rozróżnia podatki bezpośrednie i pośrednie – rozróżnia podatki dochodowe PIT, CIT – wymienia podatki i opłaty lokalne</p>	<p>– charakteryzuje podatki dochodowe – charakteryzuje podatki pośrednie – klasyfikuje podatki według przedmiotu opodatkowania</p>	<p>– klasyfikuje podatki według różnych kryteriów – klasyfikuje podatki dochodowe według sposobu naliczania – objaśnia funkcje podatków</p>	<p>– interpretuje definicję podatku według Konstytucji i Ordynacji podatkowej – analizuje znaczenie podatków w dochodach państwa</p>
<p>2.10. Deklaracja podatkowa PIT</p>	<p>– wymienia miejsce i cel składania deklaracji podatkowej PIT – wyróżnia sposoby składania</p>	<p>– objaśnia sposób sporządzania podatkowego PIT – rozróżnia stawki podatku dochodowego progresywnego i liniowego</p>	<p>–omawia schemat ustalania podatku PIT do zapłaty – ustala odliczenia od podatku</p>	<p>– analizuje funkcjonowanie systemu e-Deklaracje</p>	<p>–formułuje argumenty za i przeciw stosowaniu podatku progresywnego i liniowego</p>

	deklaracji PIT				
2.11. Rynek ubezpieczeń	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: ubezpieczenia – wymienia ubezpieczenia majątkowe i osobowe 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne – wyjaśnia funkcje ubezpieczeń – rozróżnia ubezpieczenia majątkowe i osobowe – wyróżnia rodzaje mienia – wyróżnia zakres ubezpieczeń osobowych 	<ul style="list-style-type: none"> –charakteryzuje zakres ubezpieczeń majątkowych: mienia i od odpowiedzialności cywilnej –charakteryzuje zakres ubezpieczeń osobowych – wyjaśnia pojęcie: polisa ubezpieczeniowa – charakteryzuje elementy umowy ubezpieczenia 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje ogólne warunki wybranego ubezpieczenia – dokonuje analizy porównawczej umów ubezpieczeniowych – porównuje oferty ubezpieczycieli według zakresów ochrony i sum ubezpieczeniowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje funkcjonowanie systemu ubezpieczeń majątkowych i osobowych w Polsce
2.12. Reklamacja produktu finansowego	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: produkt finansowy – wymienia instytucje usług finansowych 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia formy składania reklamacji produktu finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza wnioski do Rzecznika Finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> –charakteryzuje rolę i kompetencje Rzecznika Finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia przykłady praktyk i zachowań etycznych i nieetycznych na rynku finansowym
Sprawdzian					
III. Rynek pracy					
3.1. Wskaźniki rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia osoby aktywne zawodowo i nieaktywne zawodowo – określa bezrobotnego 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia osoby aktywne zawodowo i bierne zawodowo – wyjaśnia rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje wskaźniki aktywności zawodowej – analizuje wskaźniki zatrudnienia –charakteryzuje rodzaje bezrobocia –charakteryzuje wskaźnik stopy bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> – interpretuje poziom stopy bezrobocia w czasie – interpretuje poziom stopy bezrobocia na obszarze geograficznym Polski według województw 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny nierównowagi na rynku pracy
3.2. Funkcjonowanie rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcia: rynek pracy, popyt na pracę, podaż pracy 	<ul style="list-style-type: none"> –wyjaśnia mechanizm popytu i podaży na rynku pracy – rozróżnia rynek pracodawcy i rynek pracownika 	<ul style="list-style-type: none"> – wyróżnia czynniki wpływające na wielkość popytu na pracę i podaży pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje czynniki wpływające na równowagę na rynku pracy – rozróżnia narzędzia oddziaływania państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje kształtowanie się rynku pracy przy rozwoju technologii informatycznych

				na rynek pracy	
3.3. Motywy aktywności zawodowej	– objaśnia pojęcia: praca, motywacja, kariera zawodowa	– rozróżnia motywy aktywności zawodowej – podaje przykłady karier zawodowych	– rozróżnia typy osobowości zawodowej – analizuje szanse i możliwości rozwoju własnej kariery zawodowej	– rozpoznaje własny typ osobowości zawodowej – analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i globalnym	– analizuje własne kompetencje i możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego w formie wolontariatu, praktyk lub stażu
3.4. Metody poszukiwania pracy	– wyróżnia aktywne i pasywne metody poszukiwania pracy – wymienia formy zdobywania doświadczenia zawodowego	– rozróżnia aktywne metody poszukiwania pracy – ocenia przydatność różnych metod poszukiwania pracy	– charakteryzuje formy zdobywania doświadczenia zawodowego – ocenia skuteczność metod poszukiwania pracy	– interpretuje sformułowania z ofert pracy – analizuje własne kompetencje i możliwości zdobycia doświadczenia zawodowego	– charakteryzuje rolę instytucji wspierających osoby poszukujące pracy
3.5. Życiorys (CV) i list motywacyjny	– wymienia dokumenty aplikacyjne	– sporządza CV według wzoru – sporządza list motywacyjny	– sporządza dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy	– analizuje błędy w CV i liście motywacyjnym	– dokonuje analizy oczekiwań pracodawców wobec dokumentów aplikacyjnych
3.6. Rozmowa kwalifikacyjna	– wyjaśnia pojęcie: rozmowa kwalifikacyjna – określa cel rozmowy kwalifikacyjnej	– charakteryzuje przygotowania do rozmowy kwalifikacyjnej – przygotowuje się do rozmowy kwalifikacyjnej	– stosuje podstawowe zasady komunikacji w symulowanej rozmowie kwalifikacyjnej – dostrzega błędy kandydata w rozmowie kwalifikacyjnej	– analizuje sposoby efektywnej rozmowy – stosuje zasady prezentacji, eksponując własne zalety	– projektuje odpowiedzi na trudne pytania w rozmowie kwalifikacyjnej – analizuje znaczenie komunikatywności i samoświadomości
3.7. Formy zatrudnienia	– wskazuje podstawowe źródło prawa pracy – zna zasady	– wyróżnia formy zatrudnienia pracowników – rozróżnia rodzaje umów przy zatrudnieniu – wyróżnia okresy	– wyróżnia elementy umowy o pracę – wyróżnia sposoby rozwiązywania umowy o pracę	– interpretuje korzyści z wyboru konkretnej formy zatrudnienia i umowy – charakteryzuje skutki	– analizuje i wykorzystuje Kodeks pracy do rozwiązywania problemów związanych z podjęciem i wykonywaniem pracy

	zatrudnienia	zawierania umowy o pracę – rozróżnia rodzaje umów cywilno-prawnych	– ustala okresy wypowiedzenia umowy o pracę – rozróżnia skutki wynikające z nawiązania i rozwiązania stosunku pracy	wykonywania czynności na podstawie umów cywilnoprawnych	
3.8. Systemy płac	– wyjaśnia pojęcia: płaca, płaca brutto, płaca netto	– rozróżnia systemy płac – charakteryzuje różne systemy płac: czasowy, akordowy, prowizyjny	– charakteryzuje potrącenia od płacy brutto – oblicza wynagrodzenie netto	– identyfikuje składki ZUS, NFZ, zaliczkę na podatek dochodowy PIT – identyfikuje koszty płac dla pracodawcy	– analizuje obciążenie pracodawców kosztami osobowymi
3.9. Obowiązki i prawa pracownika oraz pracodawcy	– wskazuje źródło praw i obowiązków pracodawcy i pracownika – wyjaśnia pojęcie: młodociany pracownik, osoba niepełnosprawna	–interpretuje podstawowe prawa i obowiązki pracownika – analizuje podstawowe prawa i obowiązki pracodawcy – charakteryzuje warunki zatrudnienia młodocianego pracownika –analizuje prawa i obowiązki pracodawcy wobec młodocianego pracownika	– analizuje prawa i obowiązki młodocianego pracownika – omawia specyfikę zatrudnienia osób niepełnosprawnych	– identyfikuje wymagania i obowiązki pracodawcy wobec młodocianego – identyfikuje obowiązki i korzyści pracodawcy przy zatrudnieniu niepełnosprawnego	– analizuje relacje między prawami pracownika a obowiązkami pracodawcy przy zatrudnieniu młodocianych i niepełnosprawnych
3.10. Rodzaje urlopów	– wyjaśnia pojęcie: urlop – wskazuje źródło udzielania urlopu	–wskazuje ustawowy czas pracy – wymienia rodzaje urlopów przysługujące pracownikowi – rozróżnia wymiar urlopów wypoczynkowych	– oblicza wymiar urlopu, uwzględniając staż pracy i wykształcenie – charakteryzuje urlop na żądanie i jego wymiar –omawia okoliczności umożliwiające udzielenie urlopu szkoleniowego	– oblicza urlop proporcjonalny	– analizuje sytuacje problemowe związane z wymiarami urlopu i udzielaniem urlopu przy umowach cywilnoprawnych i w okresie pobierania zasiłku

3.11. Bezpieczeństwo i higiena pracy	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje instytucje przestrzegania prawa pracy w Polsce – wyjaśnia pojęcie: stanowisko pracy w branży 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: ergonomia – identyfikuje obowiązki pracodawcy dotyczące BHP na stanowisku pracy – rozróżnia zasady dobrej organizacji pracy – wyjaśnia rolę instrukcji stanowiskowych 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ergonomiczne stanowisko pracy – przedstawia zasady dobrej organizacji oraz bezpieczeństwa i higieny pracy na przykładzie konkretnego stanowiska 	<ul style="list-style-type: none"> – określa zadania związków zawodowych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje zadania ergonomii pracy
3.12. Ochrona praw pracowniczych	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła prawa i instytucje ochrony praw pracowniczych – wyjaśnia pojęcie: mobbing 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje przejawy mobbingu w pracy – charakteryzuje skutki mobbingu – wyjaśnia konsekwencje zatrudniania bez umowy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia sposoby przeciwdziałania mobbingowi – wyjaśnia sposób postępowania etycznego – charakteryzuje skutki korupcji i sposoby jej przeciwdziałania 	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega rolę związków zawodowych w ochronie praw pracowniczych – ocenia zachowania etyczne i nieetyczne pracodawców i pracowników 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje problemowe sytuacje łamania praw pracowniczych i sposoby ich zapobiegania
Sprawdzian					
IV. Przedsiębiorstwo					
4.1. Klasyfikacja przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje akt prawny dotyczący prowadzenia działalności gospodarczej – rozróżnia formy własności przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje działalność gospodarczą – wyjaśnia pojęcie: przedsiębiorca – określa rodzaj działalności w branży według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007) – klasyfikuje przedsiębiorstwa według kryterium rodzaju prowadzonej działalności 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje pojęcie przedsiębiorstwa według Kodeksu cywilnego – wyróżnia cechy przedsiębiorstwa – klasyfikuje przedsiębiorstwa według form własności – klasyfikuje przedsiębiorstwa według wielkości: mikroprzedsiębiorstwa, małe, średnie i duże 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje funkcje przedsiębiorstwa – wyjaśnia elementy schematu modelu biznesowego – charakteryzuje innowacyjne modele biznesu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje przepisy Konstytucji Biznesu – charakteryzuje innowacyjne modele e-biznesu – wyszukuje i analizuje startupy z branży

4.2. Struktura biznesplanu	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia pojęcie: biznesplan – formułuje cztery pytania, na które odpowiada biznesplan(kto?, co?, jak?, ile to będzie kosztowało?) 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje adresatów biznesplanu – wyróżnia elementy biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę biznesplanu – objaśnia poszczególne elementy biznesplanu – uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje etapy opracowania biznesplanu – formułuje streszczenie biznesplanu przedsiębiorstwa z branży 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje biznesplany wybranych firm w branży
4.3. Pomysł na własną działalność gospodarczą	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady pomysłów na biznes znanych przedsiębiorców 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje pytania wpływające na wygenerowanie pomysłu na biznes 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje źródła pomysłu na własną działalność gospodarczą – charakteryzuje własny pomysł na działalność gospodarczą lub przedsięwzięcie gospodarcze 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia innowacyjność własnego pomysłu 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje oczekiwania rynku jako podstawy pomysłu na własny biznes
4.4. Biznesplan własnego przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje cel sporządzenia biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – określa podstawowe zasady sporządzenia biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – sporządza biznesplan projektu własnego przedsiębiorstwa lub innego przedsięwzięcia o charakterze społeczno-ekonomicznym 	<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje projekt własnego pomysłu w formie biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje uzasadnienie biznesowe i ryzyko własnego przedsięwzięcia
4.5. Otoczenie przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia słowo: otoczenie – rozróżnia rodzaje otoczenia przedsiębiorstwa – wyjaśnia cel zbierania informacji z rynku 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia elementy otoczenia konkurencyjnego – rozróżnia elementy makrootoczenia – wyjaśnia cel analizy SWOT jako narzędzia planistycznego – wymienia formy zbierania informacji 	<ul style="list-style-type: none"> – rozpracowuje mikrootoczenie i makrootoczenie wybranego przedsiębiorstwa z branży – identyfikuje mocne i słabe strony przedsiębiorstwa – identyfikuje szanse i zagrożenia 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje mikrootoczenie i makrootoczenie wybranego przedsiębiorstwa z branży, uwzględniając jego lokalizację – podejmuje decyzje na podstawie zebranych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia projektowanego przedsięwzięcia – analizuje sytuację wybranego przedsiębiorstwa w otoczeniu konkurencyjnym na podstawie zebranych

		marketingowych	– określa rolę lokalizacji firmy w osiągnięciu sukcesu –formułuje pytania ankietowe dotyczące badania rynku	informacji rynkowych	informacji
4.6. Formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw	– wskazuje przykłady prowadzenia indywidualnej działalności – wskazuje źródła funkcjonowania spółek, spółdzielni, stowarzyszeń i fundacji	– rozróżnia rodzaje spółek – rozróżnia spółki prawa handlowego – rozróżnia spółki kapitałowe – charakteryzuje spółkę cywilną – wymienia przedsiębiorstwa przedsiębiorczości społecznej – charakteryzuje indywidualną działalność gospodarczą	– charakteryzuje podstawowe formy organizacyjno-prawne spółek – charakteryzuje cel i zasady funkcjonowania spółdzielni pracy i spółdzielni socjalnych	– charakteryzuje odpowiedzialność prawną i majątkową właścicieli w podstawowych formach organizacyjno-prawnych przedsiębiorstw – charakteryzuje cel i zasady funkcjonowania fundacji i stowarzyszeń	– analizuje aspekty decyzji o wyborze formy organizacyjno-prawnej przedsiębiorstwa
4.7. Podejmowanie indywidualnej działalności gospodarczej	– wskazuje podstawowy akt prawny dotyczący przedsiębiorców – objaśnia pojęcie: firma na próbę	– wyjaśnia pojęcie: nierejestrowana działalność gospodarcza – wskazuje podstawowy dokument rejestracji przedsiębiorstwa	– przedstawia procedury związane z rejestracją indywidualnej działalności gospodarczej i jej likwidacją	– omawia wniosek CEIDG-1	– analizuje różnice między działalnością nierejestrowaną a okazjonalną
4.8. Finansowanie działalności gospodarczej	– wskazuje możliwe źródła finansowania działalności gospodarczej	– rozróżnia rodzaje źródeł finansowania – rozróżnia rodzaje finansowania zewnętrznego	– charakteryzuje źródła finansowania zewnętrznego z instytucji finansowych – charakteryzuje formy	– dokonuje wyboru możliwości finansowania przedsięwzięcia – charakteryzuje	– określa funkcje inkubatorów przedsiębiorczości w powstawaniu i rozwoju małych firm

			finansowania z urzędów pracy i funduszy unijnych	<i>venture capital</i> – wyjaśnia rolę „aniołów biznesu”	– analizuje startupy lokalnego rynku
4.9. Zarządzanie przedsiębiorstwem	– wyjaśnia istotę zarządzania i motywowania na przykładach – rozróżnia zasoby przedsiębiorstwa – wyjaśnia na przykładach pojęcia: zespół, praca zespołowa – wskazuje lidera w różnych zespołach	– charakteryzuje zasoby rzeczowe, ludzkie, finansowe i informacyjne przedsiębiorstwa – wyjaśnia istotę procesu zarządzania różnymi zasobami przedsiębiorstwa – określa elementy zasobów ludzkich – określa cechy pracy zespołowej – określa role w zespole – identyfikuje cechy dobrego lidera i wykonawcy	– wyjaśnia zasady skutecznego zarządzania ludźmi oparte na koncepcji przywództwa – objaśnia przebieg procesu zarządzania – wyróżnia style kierowania – stosuje zasady pracy zespołowej w przedsięwzięciach – uczestniczy w pracy zespołowej	– charakteryzuje zarządzanie zasobami ludzkimi – objaśnia zarządzanie ludźmi oparte na przywództwie – projektuje podział pracy w zespole w konkretnym przedsięwzięciu – wdraża zasady skutecznego przywództwa w organizacji	– projektuje cechy dobrego lidera – analizuje funkcje zarządzania i funkcje przywództwa – charakteryzuje efekt synergii pracy zespołowej
4.10. Główne instrumenty marketingowe	– wyjaśnia na przykładzie pojęcie „marketing” według wyszukanych definicji – wskazuje odbiorcę działań marketingowych przedsiębiorstwa	– wymienia elementy marketingu miks (4P) – charakteryzuje elementy marketingu miks wybranego przedsiębiorstwa z branży	– określa rynek docelowy danego przedsiębiorstwa – charakteryzuje elementy marketingu miks przedsiębiorstwa wybranej branży z punktu widzenia klienta (4P)	– określa rolę produktu, ceny, promocji i dystrybucji w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa na rynku – charakteryzuje grupy docelowe klientów wybranego produktu przedsiębiorstwa z branży	– definiuje pojęcie: zarządzanie marketingowe – projektuje cele zarządzania marketingowego przedsiębiorstwa ze swojej branży
4.11. Działania promocyjne	– wyjaśnia pojęcia: promocja,	– rozróżnia podstawowe narzędzia promocji i e-promocji	– rozróżnia funkcje reklamy: informacyjną, perswazyjną,	– przedstawia pozytywne i negatywne przykłady wpływu	– projektuje kreatywne działania promocyjne produktu wybranego

	<p>reklama</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia cel działań promocyjnych – wskazuje sposoby reklamowania produktów 	<ul style="list-style-type: none"> –charakteryzuje rodzaje reklam – wymienia pozareklamowe narzędzia promocji – charakteryzuje formy promocji sprzedaży – charakteryzuje eventy jako formę promocji firmy 	<p>konkurencyjną</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje pozareklamowe narzędzia promocji – wyjaśnia rolę internetu i mediów społecznościowych w działaniach promocyjnych firmy – wskazuje przykłady marketingu bezpośredniego 	<p>reklamy na klientów</p> <ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia rolę działań promocyjnych w funkcjonowaniu przedsiębiorstwa ze swojej branży 	<p>przedsiębiorstwa ze swojej branży</p>
4.12. Efekty finansowe przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia na przykładzie pojęcie: efekt finansowy – rozróżnia rodzaje wyniku finansowego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia sposób obliczania wyniku finansowego – wskazuje elementy przychodów ze sprzedaży w przedsiębiorstwie – definiuje koszty uzyskania przychodów 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia koszty rodzajowe – charakteryzuje koszty rodzajowe wybranego przedsiębiorstwa ze swojej branży – charakteryzuje przychody wybranego przedsiębiorstwa ze swojej branży 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza wynik finansowy przedsiębiorstwa według podanych przychodów i kosztów uzyskania 	<ul style="list-style-type: none"> –prognozuje efekty finansowe przedsiębiorstwa na podstawie zestawienia planowanych przychodów i kosztów
4.13. Formy opodatkowania indywidualnej działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia podatki obciążające przedsiębiorcę 	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia formy opodatkowania indywidualnej działalności gospodarczej – wymienia uproszczone formy opodatkowania –omawia opodatkowanie na zasadach ogólnych (PIT) 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje uproszczone formy opodatkowania: kartę podatkową i ryczałt od przychodów ewidencjonowanych – charakteryzuje formę opodatkowania PIT 	<ul style="list-style-type: none"> –ocenia wady i zalety poszczególnych form opodatkowania indywidualnej działalności gospodarczej w zakresie podatku dochodowego – charakteryzuje opodatkowanie VAT 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje wybór formy opodatkowania własnej indywidualnej działalności gospodarczej na tle systemu podatkowego w Polsce
4.14. Podstawowe	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele prowadzenia 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje podstawę prawną obowiązku 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje zasady: rzetelności, bezbłądności, 	<ul style="list-style-type: none"> –wypełnia dowody księgowe i prowadzi 	<ul style="list-style-type: none"> – prowadzi ewidencję zdarzeń gospodarczych w

zasady księgowości	księgowości w przedsiębiorstwie – podaje przykłady podstawowych dokumentów księgowych przedsiębiorstwa	prowadzenia ewidencji księgowej w przedsiębiorstwie – podaje przykłady dokumentów księgowych – omawia funkcje dowodów księgowych – wymienia podstawowe zasady księgowości	sprawdzalności, bieżącego prowadzenia księgowości	książkę przychodów i rozchodów lub ewidencję przychodów w komputerowym programie użytkowym	przedsiębiorstwie na potrzeby rozliczenia podatku dochodowego
Sprawdzian					
V. Etyka biznesu					
5.1. Negocjacje w biznesie	– podaje przykłady negocjacji: zwyczajnych, handlowych, prawnych	– rozróżnia rodzaje negocjacji: zwyczajne, handlowe, prawne – rozróżnia pięć strategii negocjacji – rozróżnia style negocjacji	– charakteryzuje zasady, etapy i reguły prac negocjacyjnych – charakteryzuje strategię „wygrana-wygrana”	– rozróżnia strategie radzenia sobie z konfliktami – przedstawia przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji – objaśnia skutki stosowania manipulacji w negocjacjach	– projektuje najlepszą alternatywę negocjowanego porozumienia –BATNA
5.2. Zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie	– wyjaśnia pojęcie: korupcja i skrót CBA – podaje przykładowe okoliczności stosowania korupcji	– rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w biznesie w swojej branży – charakteryzuje korupcję – charakteryzuje kodeks etyczny wybranej firmy jako przykład odpowiedzialnego biznesu – ocenia zachowania etyczne i nieetyczne	– definiuje etykę w działalności gospodarczej – wymienia akty prawne dotyczące działań nieetycznych – wymienia organizacje promujące etykę biznesu – projektuje kodeks etyczny zawodu	– charakteryzuje działania nieetyczne w biznesie – charakteryzuje formy przeciwdziałania zachowaniom nieetycznym	– charakteryzuje zasady Strategii Antykorupcyjnej OECD – dostrzega możliwości rozwoju przedsiębiorstwa i osiągnięcia sukcesu rynkowego przy pełnym poszanowaniu zasad etycznych w biznesie

		pracodawcy i pracowników			
5.3. Etyka na rynku finansowym	– wyjaśnia pojęcie: etyka – wskazuje miejsca przestępstw na rynku finansowym	– wyjaśnia pojęcie: pranie brudnych pieniędzy – objaśnia przestępstwa giełdowe – wskazuje podstawy prawne etyki na rynku finansowym	– charakteryzuje zasady postępowania domów maklerskich w stosunkach z klientami – wskazuje instytucje odpowiedzialne za etykę na rynku finansowym	–charakteryzuje zasady etyki zawodowej maklerów i doradców – objaśnia zakres tajemnicy zawodowej maklerów i informacji poufnych	– prezentuje zakres działalności instytucji (GIIF i KBF) i formy przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu
5.4. „Szara strefa” w Polsce	– wskazuje działalność gospodarczą jako jedyny obszar szarej strefy – podaje przykłady szarej strefy	– charakteryzuje szarą strefę na rynku pracy – określa rozmiar szarej strefy w Polsce według GUS	– wyjaśnia negatywne skutki rozwoju szarej strefy – wyróżnia działalności nielegalne i działalności ukryte	– podaje przyczyny istnienia szarej strefy – charakteryzuje działalność nielegalną, działalność ukrytą i działalność nieformalną	– analizuje metody ograniczania szarej strefy przez państwo
5.5. Kariera zawodowa przedsiębiorcy	– wyjaśnia pojęcie: przedsiębiorca – wyszukuje informacje o sukcesach polskich przedsiębiorstw – wskazuje firmy rynku lokalnego, które odniosły sukces	–analizuje przebieg kariery zawodowej przedsiębiorcy –osoby, która w zgodzie z zasadami etycznymi odniosła sukces	– analizuje informacje o sukcesach regionalnych przedsiębiorstw na rynku regionalnym, krajowym i międzynarodowym	–charakteryzuje elementy planu kariery:misja, cele zawodowe, stanowiska pracy, horyzont czasowy oraz określa metody realizacji tych celów	– opracowuje plan własnej kariery zawodowej
5.6. Społeczna odpowiedzialność biznesu na rynku lokalnym	– wskazuje przykłady aktywności przedsiębiorstw lokalnych w	– wyjaśnia pojęcie:społecznie odpowiedzialny biznes –rozumie istotę i cele społecznej	–wyszukuje informacje o działaniach lokalnych przedsiębiorstw w ramach społecznej odpowiedzialności biznesu	– wyszukuje informacje PR i publicity o działaniach innowacyjnych lokalnych	– objaśnia warunki wstępne standardu SA 8000

	dziedzinie ochrony środowiska	odpowiedzialności przedsiębiorstw	– wyróżnia obszary społecznej odpowiedzialności biznesu według normy ISO 26000	przedsiębiorstw w dziedzinie społecznej odpowiedzialności biznesu	
Sprawdzian					